

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04 UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
ZESPÓŁ REALIZACJI 00 - 503 W A R S Z A W A
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17 TELEFAX 629 - 40 - 89
INTERNET: <http://www.cbos.pl> E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/165/140/95

WYBORY PREZYDENCKIE - PREFERENCJE NA POČZĄTKU WRZEŚNIA '95

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, WRZESIEŃ '95

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Kampania wyborcza zbliża się wielkimi krokami. Ostatni tydzień sierpnia i pierwsze dni września obfitowały w zdarzenia związane z wyborami prezydenckimi. W tej sprawie wypowiedzieli się polscy biskupi, podkreślając znaczenie udziału każdego obywatela w wyborach oraz zalecając rozagę przy wyborze kandydata, zwłaszcza ze względu na przeszłość - jego lub ugrupowania, które reprezentuje. Na liście pretendentów do urzędu prezydenckiego pojawiają się wciąż nowe kandydatury. Sprawa ta rozstrzygnie się w ciągu trzech najbliższych tygodni, kiedy liczba zebranych podpisów ostatecznie zadecyduje, kto wystartuje w wyścigu do pałacu prezydenckiego. Wśród kandydatów branych dotąd pod uwagę wyjaśniła się sprawa udziału Lecha Wałęsy, a krokiem demonstrującym opinii publicznej prezydencką wolę reelekcji było niewątpliwie zdymisjonowanie szefa jego gabinetu Mieczysława Wachowskiego. Rozstrzygają się kwestie politycznego poparcia dla kandydatów ze strony niezdecydowanych dotąd ugrupowań politycznych. ZChN zdecydował się poprzeć Hannę Gronkiewicz-Waltz, choć część członków tego ugrupowania nadal optuje za kandydaturą obecnego prezydenta. Swojego oficjalnego kandydata wystawił także PSL. Niestety, wybór Waldemara Pawlaka nastąpił już w trakcie realizacji sondażu¹, należy zatem pamiętać, że reakcja opinii publicznej na tę nominację nie została w pełni zarejestrowana.

FREKWENCJA WYBORCZA

Zamiar głosowania w wyborach prezydenckich deklaruje obecnie dwie trzecie badanych (67%). W rzeczywistości frekwencja wyborcza z pewnością nie będzie tak wysoka, regułą jest bowiem, że chęć brania udziału w wyborach zgłasza więcej osób niż faktycznie się na nie wybiera.

¹ Badanie "Aktualne problemy i wydarzenia" (64), 1 - 4 września '95, reprezentatywna próba losowa dorosłych mieszkańców kraju (N=1150).

PREFERENCJE WYBORCZE

Liderem rankingu prezydenckiego nadal jest Aleksander Kwaśniewski, jednak jego notowania od maja systematycznie się pogarszają. Na kandydata SLD chce obecnie głosować jedna piąta wybierających się do urn - o trzy punkty procentowe mniej niż w sierpniu.

Tab. 1. *Na kogo najchętniej oddał(a)by Pan(i) głos w wyborach? (N=773)*

	I '95	II	III	IV (I)	IV (II)	V (I)	V (II)	VI (I)	VI (II)	VI I	VI II	IX'9 5
Aleksander Kwaśniewski	14	16	19	18	24	20	26	25	24	23	24	21
Hanna Gronkiewicz-Waltz	-	-	-	-	-	-	4	11	12	12	12	15
Lech Wałęsa	11	8	13	7	11	8	12	12	13	14	13	12
Tadeusz Zieliński	9	13	16	11	8	15	12	11	9	11	9	11
Jacek Kuroń	10	14	10	14	15	15	11	10	11	10	9	8
Waldemar Pawlak	6	6	3	3	5	3	4	3	4	3	3	5
Andrzej Olechowski	7	8	8	6	8	8	-	-	6	5	4	5
Jan Olszewski	1	2	2	2	1	3	2	3	2	2	3	3
Józef Zych	2	1	1	3	2	2	4	6	3	4	4	2
Adam Strzembosz	3	3	4	11	8	8	7	5	4	3	3	2
Leszek Moczulski	2	3	3	-	-	-	3	2	1	2	3	2
Jan Pietrzak	-	-	-	3	-	-	-	-	-	2	2	1
Ktoś inny	-	-	-	-	-	2	5	1	1	1	1	2
Trudno powiedzieć	21	14	9	6	8	6	6	6	9	7	10	12

Wzrosło natomiast poparcie dla Hanny Gronkiewicz-Waltz. Prezes NBP wyprzedza obecnie utrzymującego się od dłuższego czasu na drugiej pozycji Lecha Wałęsę. W tej chwili może ona liczyć na głosy jednej siódmej zamierzających brać udział w wyborach. Warto zauważyć, że mimo wzrostu poparcia dla Hanny Gronkiewicz-Waltz, obecny prezydent utrzymał swój stan posiadania. Do poziomu z lipca powróciło natomiast poparcie dla Tadeusza Zielińskiego. Stopniowo zdaje się zmniejszać grono zwolenników Jacka Kuronia. W ciągu ostatnich trzech miesięcy minimalnie, aczkolwiek systematycznie spada liczba osób deklarujących chęć udzielenia mu poparcia w wyborach. Nieznacznie - w granicach błędu statystycznego wzmocnił swą pozycję Waldemar Pawlak. Na lidera PSL chce dziś głosować 5% wybierających się do urn. Obecnie obserwujemy także niewielką przewagę Waldemara Pawlaka nad nieco lepiej dotychczas notowanym Józefem Zychem. Prawdopodobnie mamy tu do czynienia z pierwszymi reakcjami na decyzję ludowców uczynienia zeń oficjalnego kandydata PSL.

W porównaniu z innymi politykami, stosunkowo dużo osób upatruje swego kandydata na prezydenta w Andrzeju Olechowskim, który jak dotąd nie zapowiada swego udziału w wyborach. Wśród pozostałych polityków, głównie odwołujących się do elektoratu o prawicowej orientacji, nadal nie wyłania się żaden kandydat, który byłby w stanie przyciągnąć znaczącą grupę wyborców. Adam Strzembosz, Leszek Moczulski czy Jan Olszewski w dalszym ciągu mogą liczyć na znikome poparcie.

ELEKTORATY POSZCZEGÓLNYCH KANDYDATÓW

Aleksander Kwaśniewski jest bezspornie głównym kandydatem respondentów deklarujących lewicową orientację polityczną i laicki światopogląd. Osoby o takich przekonaniach raczej nie biorą pod uwagę innych kandydatów. Pod względem cech społeczno-demograficznych jego elektorat jest stosunkowo mało wyrazisty - słabo daje się scharakteryzować według wieku, płci czy miejsca zamieszkania ankietowanych. Przyszli wyborcy lidera SLD nieco

częściej rekrutują się spośród osób z wyższym wykształceniem, ludzi dobrze sytuowanych. Do jego zwolenników nieco częściej niż pozostali zaliczają się jednak zarówno pracownicy umysłowi niższego szczebla, fizyczno-umysłowi, jak i bezrobotni. Stosunkowo najwięcej sympatyków ma on wśród mieszkańców Polski środkowozachodniej.

Druga w tej chwili na liście pretendentów do fotela prezydenckiego - **Hanna Gronkiewicz-Waltz** cieszy się stosunkowo największym poparciem wśród osób młodych - w wieku 25-34 lata, zwłaszcza uczniów i studentów (40%). Do jej sympatyków częściej niż pozostali zaliczają się prywatni przedsiębiorcy oraz robotnicy wykwalifikowani. Podobnie jak Lech Wałęsa jest ona kandydatką osób deklarujących prawicowe poglądy polityczne. Orientacja polityczna badanych, a zwłaszcza stopień religijności i częstość praktyk religijnych nie określają tak wyraźnie jej wyborców jak w przypadku zwolenników obecnego prezydenta.

Lech Wałęsa najbardziej może liczyć na głosy osób powyżej 65 roku życia, z wykształceniem podstawowym, głęboko religijnych, deklarujących prawicowe poglądy polityczne. Spośród grup społeczno-zawodowych do jego zwolenników częściej niż pozostali zaliczają się robotnicy niewykwalifikowani oraz rolnicy. Stosunkowo największe poparcie uzyskuje on wśród mieszkańców rolniczego i odznaczającego się dużą religijnością regionu południowo-wschodniego.

Do deklarujących poparcie dla **Tadeusza Zielińskiego** stosunkowo najczęściej zaliczają się osoby z wyższym wykształceniem, ankietowani deklarujący centrowe poglądy polityczne. Spośród grup społeczno-zawodowych najsilniej gotowi są go popierać przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji (29%).

Bardzo zróżnicowany jest natomiast elektorat **Jacka Kuronia**. W podobnym stopniu uzyskuje on zwolenników wśród osób w różnym wieku, mieszkańców wsi, jak i miast. Częściej od innych poparcie dla niego deklarują osoby biernie zawodowo: bezrobotni i gospodynie domowe.

ANEKS

PODZIAŁ NA REGIONY W BADANIACH CBOS

1. Region północny:

09 woj. elbląskie
10 woj. gdańskie
17 woj. koszalińskie
26 woj. olsztyńskie
39 woj. słupskie
41 woj. szczecińskie

2. Region zachodni:

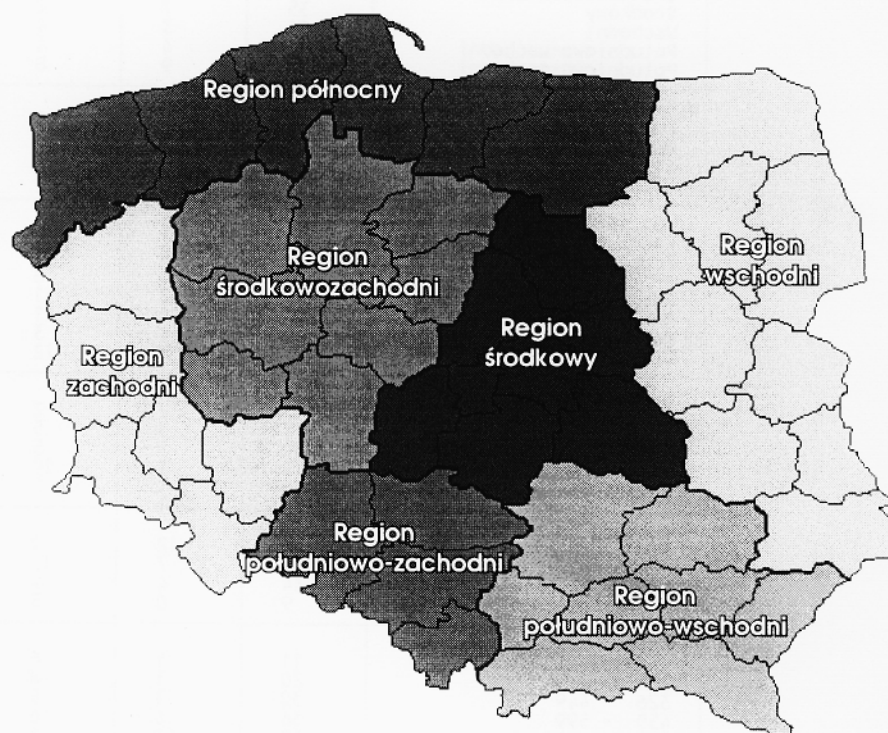
11 woj. gorzowskie
12 woj. jeleniogórskie
20 woj. legnickie
45 woj. wałbrzyskie
47 woj. wrocławskie
49 woj. zielonogórskie

3. Region środkowozachodni:

05 woj. bydgoskie
13 woj. kaliskie
16 woj. konińskie
21 woj. leszczyńskie
29 woj. pilskie
32 woj. poznańskie
44 woj. toruńskie
46 woj. włocławskie

4. Region środkowy:

01 woj. warszawskie
07 woj. ciechanowskie
24 woj. łódzkie
30 woj. piotrkowskie
31 woj. płockie
34 woj. radomskie
37 woj. sieradzkie
38 woj. skierniewickie

5. Region wschodni:

02 woj. białkopodlaskie
03 woj. białostockie
06 woj. chełmskie
22 woj. lubelskie
23 woj. łomżyńskie
28 woj. ostrołęckie
36 woj. siedleckie
40 woj. suwalskie
48 woj. zamojskie

6. Region południowo-zachodni:

15 woj. kieleckie
18 woj. krakowskie
19 woj. krośnieńskie
25 woj. nowosądeckie
33 woj. przemyskie
35 woj. rzeszowskie
42 woj. tarnobrzeskie
43 woj. tarnowskie

7. Region południowo-wschodni:

04 woj. bielskie
08 woj. częstochowskie
14 woj. katowickie
27 woj. opolskie

Tabela 1. Gdy pytamy ludzi o to, czy zamierzają wziąć udział w wyborach prezydenckich, sporo odpowiada, że nie pójdzie głosować. A czy Pan(i) pójdzie czy też, jak wiele innych osób, nie weźmie udziału w wyborach? 1 - Na pewno nie wezmę udziału w wyborach; 2 - Jeszcze nie wiem, waham się; 3 - Raczej nie wezmę udziału w wyborach (%)

	1	2	3	Liczba osób
Ogółem	67	22	11	1150
Płeć				
Mężczyźni	69	21	10	544
Kobiety	65	23	12	606
Wiek				
do 24 lat	57	33	10	156
25-34	61	28	11	206
35-44	71	15	14	243
45-54	79	15	6	195
55-64	72	20	8	168
65 lat i więcej	62	22	17	181
Miejsce zamieszkania				
Wieś	67	22	11	417
Miasto do 20 tys.	69	23	7	135
od 21 do 100 tys.	65	24	10	218
101-500 tys.	68	19	12	236
501 tys. i więcej mieszk.	68	19	13	144
Region				
Północny	73	18	9	147
Zachodni	66	23	11	119
Środkowozachodni	71	19	9	173
Środkowy	70	18	12	204
Wschodni	53	34	13	135
Południowo-wschodni	66	24	11	182
Południowo-zachodni	69	19	12	190
Wykształcenie				
Podstawowe	61	26	13	410
Zasadnicze zawodowe	63	23	14	308
Średnie	74	18	8	346
Wyższe	88	11	1	85
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	90	7	4	74
Prac.umysł.niż.szczebła	72	20	8	84
Pracownicy fiz.-umysł.	62	26	12	74
Robotnicy wykwalifikowani	73	18	9	144
Robotnicy niewykwalifik.	51	24	25	71
Rolnicy	65	24	12	63
Prywatni przedsiębiorcy	72	24	4	49
Bierni zawodowo				
Renciści	71	19	10	164
Emeryci	67	20	13	202
Uczniowie i studenci	69	27	4	53
Bezrobotni	53	35	12	93
Gospodynie domowe i inni	58	26	15	78
Pracujący poza rolnictwem				
Sfera budżetowa	76	13	11	130
Sektor państwowy	74	21	6	161
Sektor prywatny	68	21	12	209
Spółdzielczość	51	37	12	18
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 125 zł	54	30	16	232
125 - 199	65	25	11	177
200 - 274	70	17	12	279
275 - 324	73	20	7	164
325 i powyżej	74	18	8	221
Ocena własnych war. mater.				
Złe	62	23	15	420
Średnie	68	22	10	542
Dobre	77	17	6	187
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	70	14	16	66
Raz w tygodniu	69	22	9	638
Kilka razy w roku	65	22	13	327
W ogóle nie uczestniczy	62	21	17	120
Poglądy polityczne				
Lewica	79	11	9	169
Centrum	70	20	10	335
Prawica	79	15	6	293
Trudno powiedzieć	49	34	17	352

Tabela 2. Na kogo najchętniej oddał(a)by Pan(i) głos w wyborach prezydenckich? Proszę wskazać jedną osobę. 1 - Hanna Gronkiewicz-Waltz; 2 - Jacek Kuron; 3 - Aleksander Kwaśniewski; 4 - Leszek Moczulski; 5 - Andrzej Olechowski; 6 - Jan Olszewski; 7 - Waldemar Pawlak; 8 - Jan Pietrzak

	1	2	3	4	5	6	7	8
Ogółem	15	8	21	2	5	3	5	1
Płeć								
Meżczyźni	14	9	21	2	5	5	6	1
Kobiety	17	7	20	2	4	2	4	1
Wiek								
do 24 lat	29	8	20	2	4	3	9	1
25-34	26	11	17	2	3	2	6	0
35-44	12	5	23	5	7	4	4	2
45-54	8	11	23	1	5	5	4	1
55-64	15	7	22	2	5	2	5	2
65 lat i więcej	8	4	19	1	2	2	6	1
Miejsce zamieszkania								
Wieś	15	7	16	3	3	4	11	2
Miasto do 20 tys.	13	9	28	2	4	0	5	0
od 21 do 100 tys.	17	9	20	2	4	4	1	0
101-500 tys.	15	11	28	1	3	2	0	0
501 tys. i więcej mieszk.	15	4	16	2	12	5	3	2
Region								
Północny	17	9	22	1	9	4	4	1
Zachodni	15	15	16	1	3	3	3	3
Środkowozachodni	12	6	33	1	2	3	3	1
Środkowy	18	7	21	1	6	2	3	1
Wschodni	12	5	19	4	2	4	13	3
Południowo-wschodni	15	6	9	3	7	2	11	0
Południowo-zachodni	16	9	23	4	2	3	2	0
Wykształcenie								
Podstawowe	13	8	15	3	3	3	10	2
Zasadnicze zawodowe	19	8	21	4	5	3	5	1
Średnie	16	8	24	0	5	3	3	0
Wyższe	12	5	30	1	11	2	0	2
Grupa społ.-zaw. pracujący								
Kadra kier., inteligencja	13	6	20	1	9	1	0	0
Prac. umysł. niż. szczebla	18	5	29	4	6	6	0	0
Pracownicy fiz.- umysł.	14	6	31	4	6	2	9	0
Robotnicy wykwalifikowani	20	8	21	3	4	3	7	0
Robotnicy niewykwalifik.	11	5	26	3	4	0	0	2
Rolnicy	7	4	24	4	5	7	15	0
Prywatni przedsiębiorcy	23	8	2	0	7	8	11	5
Bierni zawodowo								
Renciści	13	6	20	3	5	2	6	2
Emeryci	10	7	17	2	3	4	7	2
Uczniowie i studenci	40	12	13	0	0	4	3	2
Bezrobotni	12	20	29	2	0	0	1	0
Gospodynie domowe i inni	13	15	19	1	7	2	5	0
Pracujący poza rolnictwem								
Sfera budżetowa	16	6	28	1	8	3	3	0
Sektor państwowy	11	8	24	3	3	3	4	0
Sektor prywatny	24	5	15	3	8	5	6	2
Spółdzielczość	20	9	31	0	0	0	0	0
Dochody na jedną osobę								
Poniżej 125 zł	13	11	19	3	0	2	9	2
125 - 199	19	7	18	4	2	2	7	1
200 - 274	17	6	19	2	7	3	7	1
275 - 324	11	11	25	2	5	3	3	1
325 i powyżej	14	6	25	1	6	3	1	1
Ocena własnych war. mater.								
Złe	14	9	19	2	3	2	6	2
Średnie	14	8	21	2	4	3	5	1
Dobre	22	5	24	1	9	4	5	1
Udział w prakt. religijnych								
Kilka razy w tygodniu	17	6	14	5	2	2	4	0
Raz w tygodniu	17	7	12	3	5	3	8	1
Kilka razy w roku	14	11	32	1	4	4	2	2
W ogóle nie uczestniczy	6	8	44	0	5	0	1	1
Poglądy polityczne								
Lewica	8	5	56	0	2	1	4	3
Centrum	15	10	20	2	5	4	6	1
Prawica	22	8	3	3	7	4	5	1
Trudno powiedzieć	13	7	19	3	2	3	5	1

Tabela 2 (cd.) 9 - Adam Strzembosz; 10 - Lech Wałęsa; 11 - Tadeusz Zieliński; 12 - Józef Zych;
13 - Ktoś inny

(%)

	9	10	11	12	13	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	2	12	11	2	2	12	771
Płeć							
Mężczyźni	1	12	11	2	1	10	378
Kobiety	3	12	10	1	2	13	394
Wiek							
do 24 lat	0	5	8	0	3	8	90
25-34	1	12	5	2	3	10	126
35-44	2	7	14	2	1	13	171
45-54	3	11	15	2	3	9	153
55-64	2	17	8	1	0	12	121
65 lat i więcej	4	20	12	4	0	16	111
Miejsce zamieszkania							
Wies	1	13	6	3	0	16	279
Miasto do 20 tys.	2	12	13	1	1	10	93
od 21 do 100 tys.	4	11	15	1	2	11	142
101-500 tys.	1	13	11	1	2	9	160
501 tys. i więcej mieszk.	2	10	15	2	6	7	98
Region							
Północny	0	11	8	0	2	11	106
Zachodni	2	8	16	5	2	8	79
Środkowozachodni	3	9	9	3	0	14	123
Środkowy	3	10	16	1	5	5	144
Wschodni	2	13	8	4	0	10	71
Południowo-wschodni	2	17	6	2	0	20	120
Południowo-zachodni	2	15	11	0	1	12	129
Wykształcenie							
Podstawowe	0	19	7	1	1	15	250
Zasadnicze zawodowe	3	11	7	4	1	9	193
Średnie	3	9	14	1	2	11	254
Wyższe	2	3	20	0	5	7	74
Grupa społ.-zaw. pracujący							
Kadra kier., inteligencja	1	4	29	0	6	9	66
Prac. umysł. niż. szczebla	6	3	10	0	0	12	60
Pracownicy fiz.- umysł.	4	5	13	2	0	6	44
Robotnicy wykwalifikowani	0	10	6	5	1	12	105
Robotnicy niewykwalifik.	2	22	7	0	4	15	36
Rolnicy	0	18	4	2	0	9	41
Prywatni przedsiębiorcy	0	5	14	0	9	9	36
Bierni zawodowo							
Renciści	4	15	8	1	0	16	116
Emeryci	1	20	11	2	0	14	135
Uczniowie i studenci	0	4	10	0	8	2	37
Bezrobotni	2	13	12	2	0	8	49
Gospodynie domowe i inni	2	15	4	6	0	11	45
Pracujący poza rolnictwem							
Sfera budżetowa	5	6	15	1	4	5	99
Sektor państwowy	1	12	13	3	1	13	119
Sektor prywatny	0	6	10	1	3	12	140
Spółdzielczość	3	9	11	0	0	18	9
Dochody na jedną osobę							
Poniżej 125 zł	0	13	2	5	1	19	125
125 - 199	2	20	8	0	0	9	114
200 - 274	2	13	13	2	2	6	194
275 - 324	2	9	12	0	0	16	120
325 i powyżej	3	8	18	2	4	7	164
Ocena własnych war. mater.							
Złe	2	15	8	3	2	13	258
Średnie	2	13	10	2	1	13	369
Dobre	1	5	17	1	2	6	144
Udział w prakt. religijnych							
Kilka razy w tygodniu	9	23	0	0	3	16	46
Raz w tygodniu	2	16	9	2	1	13	441
Kilka razy w roku	1	5	13	1	1	10	210
W ogóle nie uczestniczy	0	1	20	1	10	4	75
Poglądy polityczne							
Lewica	1	2	8	1	5	4	134
Centrum	1	5	17	2	2	10	234
Prawica	3	27	6	1	1	10	230
Trudno powiedzieć	3	9	9	3	0	22	173